

El filòleg de la llengua viva

MODEST PRATS

Un lector superficial i ingenu d'algunes declaracions de Ruyra s'arribaria a creure que era un escriptor addicte a les teories espontaneistes i que es deixava dur pels impulsos incontrolats de la inspiració. Però qui llegeix amb atenció la seva obra descobreix l'esforç primmirat, a vegades dolorós, que aplicava a la redacció de tantes pàgines magistrals.

I no solament això. Ruyra en sha deixat diverses mostres explícites de reflexió sobre els problemes que se li plantejaven a l'hora d'escriure en una llengua encara insegura en la seva fixació gramatical.

El discurs de 1922

A qui vulgui tenir una visió ràpida i sintètica del judici que mereixia a Ruyra l'obra de normativització de la llengua catalana empresa sota el guiatge de Pompeu Fabra, li recomano la lectura de l'esplèndid discurs

presidencial als Jocs Florals de Barcelona, l'any 1922. Arrenca del descobriment meravellat que féu de les possibilitats expressives de la pròpia llengua, en una casa de Girona on Anicet Pagès va recitar algunes poesies. Passa després a evocar l'evolució que ha sofert la literatura catalana: «una evolució que, en altres literatures, no s'és efectuada sinó després de centúries preparatòries, en la nostra s'és mig portada a cap en un lapse d'anys que la meua vida ha pogut mesurar». Hi distingeix dues èpoques: *la dialectal i la nova*. Tot i els elogis que dedica als homes més representatius

de la primera —«la de l'imperi indisputat de la paraula viva»— i que deixa entreveure clarament l'engrescament amb què ell mateix hi va viure, dictamina rotundament: «ha passat, i ha passat per sempre». Ell ha acceptat, per convicció i per disciplina, de col·laborar en les tasques de la nova època i de «treballar, no sols per la seva plenitud (la de la llengua) en tot els ordres, sinó també per la seva necessària purificació». No s'està d'advertir repetidament els perills que comporta per a la literatura l'imperi dels gramàtics, però és conscient de la necessitat del seu treball, ja que «si l'empresa purificadora fracassa, anem a perdre els fruits del passat i l'esperança de l'esdevenidor». En resum, veu les coses així: «A l'anarquia ha succeït l'organització, a l'esforç individual el col·lectiu, als capricis romàntics la necessitat de normes fermes ineludibles». (Permeteu-me de subratllar l'interès d'unes afirmacions com

aquestes fetes en el clos dels Jocs Florals, que s'havia convertit en el domini resistent a la innovació fabriana. Ruyra diu a aquests seus vells amics, després d'un gran elogi de l'obra de Fabra: «En temps d'evolució s'ha d'evolucionar o morir».)

Crear la llengua literària

En aquest mateix discurs i en altres ocasions (vegeu, per exemple, la seva ponència al 1 Congrés Internacional de la Llengua catalana, l'any 1908), Ruyra va formular els criteris que, segons ell, havien de regir en l'establiment de les formes gramaticals i lèxiques genuïnes. Per a ell, n'hi havia un de fonamental: «es tractava de fer un bon llenguatge literari modern, un llenguatge viu; tant com fos possible, igual al que parla la nostra gent d'ara». El recurs a la llengua viva, convenientment depurada, es

convertí en una preocupació fonamental de Ruyra que veia amb recel justificat la creació d'un català literari que s'anés apartant de la llengua parlada.

A més d'aquesta exposició de principis generals, que donarien per a llargs comentaris, es va ocupar de qüestions concretes, algunes de les quals tenen encara plena vigència. Fou membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i si les seves aportacions no es distingeixen pas pel rigor que s'ha d'exigir al filòleg, que no era, tenen sempre el dring autèntic del sentit de la llengua.

Tres regles

Qüestions de prosòdia, de sintaxi, de lèxic van requerir més d'una vegada l'atenció de Ruyra. Vegeu, per exemple, com la seva defensa de *pendre* ha estat «represa» per Joan Coro-

La Comissió Tècnica organitzadora del I Congrés de la Llengua Catalana. El tercer per l'esquerra, dret, és Ruyra, membre destacat de la Comissió.

F. Ruyra

mines en el Diccionari etimològic. És en el primer treball sobre la forma d'aquest verb (1914) on exposà amb més ordre unes regles que s'han de tenir en compte perquè la llengua literària tingui aquelles dues condicions que ell veié com a fonamentals: *la persistència i la generalitat*. Potser val la pena de reproduir-les: «1a. regla: entre formes vives, equivalents i pures, s'ha de preferir la més vella, mentre es cregui possible fer-la triomfar en el llenguatge viu. 2a. regla: tota forma viva, que sigui impura, és a dir, contaminada d'influència estrangera, deu substituir-se per una forma pura, antiqüada o llatínica, mentre la forma pura pugui evitar algun dany al llenguatge viu. 3a. regla: entre veus vives, equivalents, unes pures i altres impures, s'han d'eliminar les segones, però si aquestes són tan generalitzades que es perd l'esperança de fer triomfar les pures dins el llenguatge viu, s'ha d'equiparar al cas de la regla segona». També recentment s'ha insistit en el valor i en l'interès de l'estudi que féu Ruyra sobr els camps semàntics de la *por*.

El sentit d'una obra

El sentit de l'obra i del treball de Ruyra l'indicà justament Carles Riba: «Havia estat, sense proposar-s'ho, guia d'una joventut que en literatura aparegué com a subversiva perquè proclamava els drets de la vida, si, però reduïda a la veritat d'un art rigorós, més vera que la del desordre amb què les aparences de la realitat sedueixen». Vet aquí una lliçó que encara ens cal aprendre: a escriptors i a filòlegs.

Un joc per a educar la consciència ambiental

Diputació
de Girona

Unitat de Publicacions

Pujada Sant Martí, 5
Tel. 20 57 00 / FAX: 20 80 88
Apartat de Correus 11
17080 GIRONA